

Рэнэ Домаль

...больш не пачуеце
сьмех мой...

Паэзія чорная і белая

ПЕРСЕФОНА АЛЬБО ПАДВОЙНЫ ВЫХАД

Пераклад
з французскай –
Дзьмітрыя
СЕРАБРАКОВА.

Памяць маёй сьмерці, чорная скразная бездань
разяўленая над морам галавакружэньня
сыходзіць спіральлю ў цэнтр жахлівага
трэба ўкапацца ў зямлю каб мяне атрымаць
у тваёй ненажэрнай пашчы,
да твайго чорнага гарачага сэрца,
цеплаватага струменю
крыві размаітых целаў маіх, на працягу вякоў
да тваёй паглынаючай бездані,
ноч палымнеючая ў тваім чэраве
няспынная паглынальніца нашых высушаных
скур,
няспынная купальшчыца ў моры нашай крыві
высунься ўрэшце!

і што патоне і што і што разаб'ецца
і на непрадугледжаны бераг па той бок часоў
па той бок сьветаў што апранецца
зьвернецца раптам у мур поўны пухіроў
прасочацца з жаху вачэй, сьлёзы вачэй вясёлкавых
лопнулі і гэта апошняя песьня,
іх плынь застывае ў пасагах,
ізноў жывыя заклікаюць душу агню
за акіянамі страху
далей ад усхліпаў пад вышнія столі
дзе апошні з мёртвых шырока няспешна крочыць
ідзе і нічога ня мае з сабой:
ён ідзе спаць у нярухомай хвалі
гатовы аднак да новых парасткаў нашага крыку
нашай цвёрдай крыві з вачыма бензіну.
Голас увечніўся і забіў адзіноту
голос замоўк.

І ты, ты які не хацеў больш адрадіцца
вярнуўся ў дом цяргеньняў
вярнуўся ў ніжні хор пад магільнай плітой
вярнуўся ў ГОРАД бяз неба
паўтарыў свой шлях наадварот.
Маціца якая цябе парадзіла вярнулася
і абсьлюніла жыўцом на вачах у сьвету
маска страшыдлы і аднак
ты можаш яшчэ аднавіць свае скаргі нябёсам
на сябе, на жыцьцё, усе твае *вымётны*.

ЧАРАДЗЕЙСТВА

Дзіця глядзіць на дзіўнае паветра праз зломы ў шыбе. Чалавек па іншы бок шыбы павярнуў маленькі медны калёсік. Шыба задрыжэла, закалыхаўся разлом. У дзіцяці раскалоўся чэрап. Чалавек правёў дзіця ў вялікую пустую краму. Бык, зьменшаны, невядома якім чынам, да памераў мышы, шалёна скакаў у пыле столі. У куце стары певень захлынаўся ад ночы.

“Дзіця-маё!” — лемантавала пані, поўзаючы па тратуары. У яе была ружовая мокрая пыска, як у маладога баранчыка.

Чалавек зрабіў другі абарот меднага калёсіка, пастукаў пальцамі па латунных скронях і паслаў дзіця жанчыне. Дзіця ўзяло сваю маці на спіну і панесла па горадзе з крыкам:

“Шкляр!”

ВЫКЛІК

Выклік, пранесены магутнейшымі за мора рукамі, якія трымаюць мёртвыя галовы.

Рукі, памятайце пра сваё калісьці непатрэбнае жыццё.

Задайце гэтай раніцай спрыт вашым пальцам, каб мяне распяць.

Я чакаю вас, седзячы над попелам.

Я слухаю вас, агаляю вашыя косьці. Ці асьмеліцеся прыйсьці, бледныя і хуткія, як сьмерці, якія вы нясеце, ці прыйдзеце з вашымі кіпцюрамі, нацэленымі ў мой лоб, “у акіян, сьпярэшчаны палётамі дзікіх птушак”?

Я чакаю вас з пільнымі вачыма, я, кінуты ў прах, бо я ведаю напэўна, што прабачу вам.

Прыйдзіце, аднак.

ПАЛАЦ ГПАГРЫФА

Тры геральдычныя львы пад купалам сэрцаў расколтых пасярод, каб паказаць асьляпляльных грыфаў, зьнішчыць штучным агнём масіўныя залатыя абалонкі.

У скураных сандалях з адбітымі хворымі мушлямі, духмяныя і фіглярныя, яны прынялі позы пад драпіроўкай, якая магла б быць паверхняй страчанага мора і якая ўзыходзіць да ўяўленай столі.

Звон у алейнай балеі пад ударамі драўлянага малатка.

Халодныя ногі сьлізгаюць у сандалях.

Але няма нікога. Палатно злога неба службыць заслонай глыбіні. Укрытыя машыністы хутка ўзносяць яго да кулісаў. Маленькая шклянкая зьмейка паўзе да падножжа нябеснага муру.

Пасьля

Я хачу нараджацца бяз сэрца
заўсёды ў тым самым сусьвеце
заўсёды з тым самым абліччам
і з тымі ж рукамі,
мажліва зьмяняцца фарбы
але адно буду мець суцяшэньне.

Я буду жорсткі і самотны
і буду жэрці гадаў
і хрусткіх інсектаў.

І ня буду ні з кім не гаварыць
інакш чым словамі інсектаў
і абдзертых вужоў,
словамі якія живуць і сьмяюцца незважаючы на мяне.

КРАІНА МЕТАМАРФОЗАЎ

Я ўсё яшчэ на скрыжаваньні ў прадчуваньні белага жаху. Ад маіх дасягненняў халадзеюць пальцы. Мае пекныя дасягненьні, мудрыя, шалёныя, чырвоныя, зялёныя, круціцца, як непатрэбны цяпер семафор. І белы страх. Зьзяе на скале, жывы лёд, трымціць на сонцы. Зіхаценьне старажытных няшчасьцяў згасае пад маімі вугальнымі рукамі. Гэх! Тым разам не абыйдзеца, каб я ня крыкнуў, каб не разьбіў нечага, і вось, вось, мае найкаштоўнейшыя кляйноты – я кінуў іх сабе пад ногі, і гэта пад тваім вокам сьветлага шаленства, крэйдавая поўня, якая мяне бароніць ад подступаў акіянаў. Твайму воку, якое ніколі не асьлепне, каб хутчэй гэта скончылася, і каб аднавіць – Гэх! тваю хітрасць. Ты кіруеш нават маім посьпехам і ён ужо праваліўся. Крыгі ільду праплываюць у цэнтральным струмені і маўклівая маланка ўспыхвае толькі для мёртвых.

Вяртаюся да чалавечага стану і, што гэта я кажу? Гэх! Размова ідзе ўсё яшчэ пра мяне? Гэтыя здарэньні паламалі мой голас, ці трэба пакінуць сьцены, каб прымусіць сябе разумець? І гэта яшчэ нічога.

Бязьлітасны майстар з ледзяной зіхоткай усьмешкай прапанаваў мне іншае цела і вось, згадзіўшыся на жудасны гандаль, перад нязьменным і трапяткім лёдам на белае скале і перад гэтым целам бяз формы, якое я ня ведаю як ажывіць. Мне засталася гэта жахлівае каханьне, вось, што я выбраў... Я, дурны як падлетак перад першай жанчынай, з вачыма, якія паволі выходзяць з вачніцаў, падлічваю ў галаве колькасць секундаў, якія засталіся да канца году, каб паспрабаваць ня ведаю што. Трэба мне знутры нанова скроіць вочы, вушы, рот, ноздры і ўсё цела так, як я хачу, але здрадніцкае жыцьцё ня хоча мяне пакідаць у спакоі і клеіцца на мае косьці, зараз яно мяне кінула, не, у мяне няма сілаў увайсці ў гэтае мора, я толькі параджэньне нябожчыка. Плямкі сьвятла мільгаюць яшчэ на ценях, але становяцца шэрымі. О! Праўда, гэта не баліць. Хавацца сярод бруду нябожчыкаў, хутчэй і хутчэй. Мой адчай больш не варухне і травінкі і ў мяне сухі голас, які бывае ў паміраючага. Не, у мяне больш няма ні голасу, ні шэпту, ня ведаю. Што можна рабіць? Цень, жывыя яго больш не разумеюць. Але ці пазнаюць яны калісьці ягоны адбітак у жорсткіх усьмешках мёртвых самотнікаў?

МЁРТВЫ СЬМЕХ

У вітрынах акрабаты
губляюць кавалкі блакітнага тынку
і шаты з паўлінавых вочак

Тых акрабатаў
акрабатаў з далоньмі-лапатамі,
ці пазнаеце вы?

Калі яны йшлі па садку

кветкі скручваліся ў металёвы гук
і пад грубым і цяжкім поглядам сьлімака
схіліўся жоўты чарот

Пляскайце ў далоні, мае акрабаты,
бо вам гэта зручней чым мне
больш не пачуеце сьмех мой.

І Я, ЯКІ БЫЎ ВОЛЬНЫМ ПАЭТАМ

І я, які быў вольным паэтам, ня ведаў словаў, каб паклікаць сонца.
Я сказаў яму:

— Сонца! вылазь са сваёй ямы, разгані туман, прагані ноч, ра-
ствары чарнату, пакажы сябе, пакажы нам сьвет, пакажы нас сьвету,
дык я кажу, Сонца, вылазь са сваёй ямы, пакажы, што ты ёсьць, пакажы,
кім ты ёсьць.

Гэта было надта нязграбна. Я быў як вогненае дрэва і ўзяў іншы
тон:

— Дык вылазь адтуль, калі можаш, Пакажы сябе, калі адважышся.
Але ты занадта баішся ценяў, ты здохла ад страху ў сваёй яме, ма-
ленькай яме свайго “я”, у чорным небе, беднае старое сонца, маленькая
круглая адсутнасьць.

Але я ня меў лепшага выніку. Кінуўшы ў агонь некалькі плит ста-
рой мэблі, я паўтарыў:

— Прыйдзі, Сонца, стол для цябе накрыты. усе дрэвы, усе жывёлы,
усе людзі, усе моры, і ўсе рэкі чакаюць, калі ты прыйдзеш, прасьцьцер-
шы свае палаючая рукі, развяўшы сваю ненажэрную пашчу, прыйдзі
жлуктаць і жэрці, стол накрыты ад Усходу да Заходу.

Гэта таксама дало мала плёну. Да таго ж ужо не было чаго паліць
у залі. Я знайшоў прасьцірадлы, якія ляжалі на ложках і даў па адным
у агонь.

— Сонца, ты найстарэйшае, ты наймаладзейшае, ты наймудрэйшае,
ты найдурнейшае, ты, якое не ўбывае ніколі, заўсёды непадзельнае,
заўсёды самотнае, аднак месціш усё цалкам у кожным жывым воку,
ты, найбольшае, што толькі можа напоўніць сусьвет, ты найменшае,
ты праходзіш праз вушка іголки, ты, найвальнейшае, якое нішто не
датычыць, але і найбольш звязанае законам.

Ты, якое ня можа не ўставаць штораніцы!

ІСУС ПЕРАД ПІЛАТАМ

Ісус перад Пілатам не адказваў ні слова. І губернатар вельмі
здзівіўся. Ён сказаў:

“Вось чалавек, якога чакалі даўно. Якое б задавальненьне я атры-
маў у філасофскіх размовах з ім, калі б мне не перашкаджалі мае

абавязкі”. Ён паглынаў Ісуса вачыма. Але правая рука абапёрлася на шар поручняў фатэля, які нагадваў яму глобус Імперыі, у якой ён быў заўзяты служака і нясумніўна добры ўраднік. Акрамя таго ёсьць Кайафа, надзьмуты ад злосьці пад сваімі біскупскімі *хабітамі*, які не жадае змарнаваць выпадку зграмадзіць супраць Сына Чалавечага садукейскі сарказм і фарысейскую крывадушнасць. І ўрэшце ёсьць натоўп, які бароніць Вараву, адважнага хлопца, які адной нагой у астрогу, а цесьляры ўжо майструюць крыж.

Адміністрацыя, клір, народ – перад трыма ўладамі Пілату нічога не застаецца, як толькі ўмываць рукі. Кожны тут вязень сваіх абавязкаў, і кожны погляд пад сваёй маскай, той адзіны, які быў бы і бяз маскі, адзіны, які быў бы тым поглядам унутр сябе самога і ёсьць жывая праўда: гэта тая праўда, імя якой аказаўся так заклапочаны бедны Понцій Пілат.

* * *

Я мёртвы, бо ў мяне няма жаданьняў
 Я ня маю жаданьняў, бо я хачу валодаць
 Я хачу валодаць, бо не спрабую даваць
 Спрабуючы даваць, бачу, што нічога няма.
 Ubачыўшы, што нічога няма, спрабую аддаць сябе
 Спрабуючы аддаць сябе, відаць што нікога няма.
 Ubачыўшы, што нікога няма, жадаю быць.
 Жадаючы быць, живу.

Ад перакладчыка:

Французскі паэт Рэнэ Домаль у семнаццаць гадоў наспрабаваў праз псіхатронныя сродкі дайсьці да стану найвышэйшай псіхічнай і пачуцьцёвай свядомасьці. Адначасова захапіўся акультызмам, да якога прыйшоў праз “праклятых паэтаў”. Захапляўся таксама сакральнымі індыйскімі тэкстамі, вывучаў санскрыт. Пасьля кароткага знаёмства з сюррэалістамі, стаў адным з заснавальнікаў “Le Grand Jeu”. Спатакнаў з Зальманам, вучнем Гурджыева радыкальна зьмяніла ягонае жыцьцё. На працягу дванаццаці гадоў ён вёў жыцьцё пілігрыма Абсалюту, ішоў шляхам пасьвечанага. 1938 годзе ягоны зборнік “Le Contre — Ciel” атрымаў прэмію Жака Дусэта. У 1938 апублікаваў “La Grand Veuverie”. У беднасьці, хворы на сухоты, ён памёр у 1944 годзе. Па сьмерці выйшлі яго сусьветна вядомыя творы: “Le Mont Analogue” (1952), “Chaque fois que l’aube paraît” (1953) і інш.